

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 8 ΜΑΡΤΙΟΥ 1928

ΠΡΟΕΔΡΙΑ Κ. ΖΕΓΓΕΛΗ

Ἵποδοχὴ τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Π. Ἀποστολίδου (Π. Νιοβάνα)

Προσφώνησις τοῦ προέδρου κ. Κωνστ. Ζέγγελη:

Ἔχω τὴν τιμὴν ν' ἀνακουνώσω εἰς τὰ ἀξιότιμα μέλη τῆς Ἀκαδημίας ὅτι ἡ Κυβέρνησις εὐηρεστήθη νὰ κυρώσῃ καὶ δημοσιεύσῃ τὸν διορισμὸν τῶν ὑφ' ἡμῶν τελευταίως ἐκλεγέντων δύο ἐπιλέκτων μελῶν αὐτῆς τοῦ καθηγητοῦ κ. Κ. Διοβουνιώτου καὶ τοῦ κ. Πέτρου Ἀποστολίδου - Παύλου Νιοβάνα.

Μεθ' ὅλων ἰδιαιτέρας εὐχαριστήσεως χαιρετίζομεν σήμερον, τὸ πρῶτον μεθ' ἡμῶν παρακαθήμενον, τὸν κ. Παῦλον Νιοβάναν.

Εἶναι εἰς ὅλους μας πολὺ γνωστὸς ὁ πολυγράφος τοῦ λόγου τεχνίτης. Ὁ μυθιστοριογράφος, ὁ ποιητής, ὁ θεατρικὸς συγγραφεὺς, ὁ κοινωνικὸς φιλόσοφος. Εἰς ὅλους ἡμᾶς ὠμίλησαν τὰ κομπὰ τετράστιχα ὅσα ἡ **Παγὰ Δαλέουσα** ἐφιλοτέχνησεν. Ὅλους μᾶς μετέφερε κάποτε εἰς τὴν ἀνθησιον τῆς παρελθούσης μας νεότητος, τὸ **Ἀγριολούλουδό του**. Ἀπὸ ὀλίγα βιβλία ἠντλήσαμεν τόσον σοφὰ διδάγματα διὰ τὴν ζωὴν, ὅσον ἀπὸ τὸ **βιβλίον τοῦ κ. Ἀσόφου**.

Ποῖος ἐξ ἡμῶν ἠμπορεῖ νὰ λησμονήσῃ τὸν συμπαθεῖ χρόνον, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἐτῶν ἀνελλιπῶς προσφέρει καθ' ἐκάστην τὸ ἄλλας εἰς τὴν πνευματικὴν τῆς ἡμέρας τροφήν μας;

Δὲν μᾶς εἶσθε ὅμως, ἀγαπητὲ συνάδελφε, συμπαθεῖς μόνον δι' ὅσα ὄραϊα ἐγράφατε ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ καθημερινὰ σας μικρὰ ἐπεισόδια.

Καὶ ἂν καὶ γνωρίζομεν πόσον σᾶς τυραννεῖ ὁ ἐνοχλητικὸς γείτων σας καὶ ἡ δεσπονίς τοῦ κλειδοκυμβάλου, οἱ ἀπρόσεκτοι διαβάται καὶ συνοδοιπόροι σας καὶ ὅλον τὸ ἀνεπιθύμητον σμῆνος τῶν ὑπονομευόντων διαρκῶς τὴν ἡσυχίαν τῆς ζωῆς μας, ἡμεῖς διασκεδάζομεν καθημερινῶς μὲ τὰς περιπειεῖάς σας αὐτὰς ἀντὶ νὰ σᾶς συμπονοῦμεν.

Ἐλπίζω νὰ μὴ μᾶς θυμώσετε δι' αὐτό. Εἶσθε τόσον ἄκακος ὅσον καὶ ἡ πνευματώδης σάτιρά σας. Ἐλπίζω ἡ συντροφία μας εἰς τὴν Ἀκαδημίαν νὰ μὴ σᾶς παράσχη ποτὲ θέματα διὰ παρομοίων ἐνοχλήσεων.

Ὅσον διὰ τὰ ἐπεισόδιά σας, ἂν δὲν σᾶς εἶναι ἀρκετὴ ἀνακούφισις τὸ ἐνδιαφέρον μὲ τὸ ὁποῖον ὅλοι τὰ παρακολουθοῦμεν, πρέπει πάντως νὰ σᾶς ἱκανοποιῇ ἡ ἐπίγνωσις ὅτι ἕκαστον ἀπὸ τὰ ὠραῖα αὐτὰ χρονολογήματα ὅσα ὑπὸ τὴν ἐλαφρὰν μορφήν τῆς ἀστειότητος, ἀλλὰ μὲ βαθεῖαν πάντοτε ψυχολογίαν τοῦ Ἑλλήνος, καθ' ἑκάστην παραθέτετε εἰς τοὺς ἀναγνώστας σας, μορφώνει αὐτοὺς ὡς λαμπρὸς παιδαγωγὸς εἰς τὸ Σχολεῖον τῆς ζωῆς.

Ὡς εὖ παρέστητε, ἀγαπητὲ συνάδελφε.

Ἄν ὁ χαιρετισμὸς μου ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας εἶναι βραχύς, τοῦτο πράττω διότι συμμερίζομαι τὴν εὐλογον ἀνυπομονησίαν πάντων, ὅπως ἀκούσωσι πρῶτον τὸ ἔργον σας, ἀναπτυσσόμενον ἀπὸ τὸν ἔγκριτον συνάδελφόν μας κ. Μενάρδον, καὶ ἀκούσωσι κατόπιν τὸν Νιρβάαν.

Ὁ κ. Μενάρδος ἔχει τὸν λόγον.

Λόγος τοῦ κ. Σίμου Μενάρδου περὶ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Π. Νιρβάνα:

ΚΥΡΙΕ ΣΥΝΑΔΕΛΦΕ,

Ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν, σωματεῖον ἐγκυκλοπαιδικόν, συμπληρούμενον ἀκόμη, σ' ἐξέλεξε ὡς ἓνα τῶν κυριωτέρων ἀντιπροσώπων τῆς σημερινῆς λογοτεχνίας. Εἶσαι κατ' ἀριθμὸν ὁ πέμπτος μεταξὺ τῶν 7-8 λογοτεχνῶν, ὅσους τῆς ἐπιτρέπει ὁ χῶρος τῆς νὰ περιλάβῃ. Διότι ἂν ὅλας τὰς ἐπαρχίας τοῦ ἐπιστητοῦ θ' ἀντιπροσωπεύουν ὑπὸ τὴν χρυσῆν αἰγίδα τῆς Ἀθηνᾶς 60 μόνον βουλευφόροι, καὶ αὐτοὶ κρίνονται πολλοί, προφανῶς δὲν ἀναλογοῦν περισσότεροι εἰς τὸ θέατρον, τὸ χρονολογήμα καὶ τοὺς στίχους. Αὐτοὶ οἱ Γάλλοι, ἐπιταπλάσιοι τῶν Ἑλλήνων, ἀρκοῦνται μόνον εἰς 40 λογοτεχνικὰς ἔδρας καὶ ἐξ αὐτῶν προσφέρουν μερικὰς εἰς πᾶσαν ἄλλην δόξαν τῆς Γαλλίας. Ἡ δὲ Βρετανικὴ Ἀκαδημία ἐφαρμύζουσα ἴσως τὰς Πλατωνικὰς θεωρίας, ἀπέκλεισε καὶ ποιητὰς καὶ λογογράφους, χωρὶς, ἐννοεῖται, ἢ Ἀγγλικὴ ποίησις νὰ ζημιωθῇ τὸ παραμικρόν.

Ἄλλ' ἡμεῖς, ὡς μεγάλοι ποιητικοὶ κληρονόμοι, ἀγαπῶμεν τὴν ποίησιν, διαβάζομεν μυθιστορήματα—ἴσως πάρα πολλά—παρακολουθοῦμεν τὸ θέατρον—ἰδίως πρὸς ἐπίκρισιν—καὶ ῥοφοῦμεν τὸ χρονογράφημα—θὰ ἴδωμεν διατί. Σὺ λοιπόν, φίλε μου, ὄχι μόνον ἐκαλλιέργησες πάντα τ' ἀνωτέρω λογοτεχνικὰ εἶδη, ἀλλὰ καὶ ἀνεδείχθης Παῦλος Νιρβάνας, δηλαδή κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀττικῆς χάριτος καὶ ὁ γλαφυρότερος τῶν σημερινῶν μας πεζογράφων. Καὶ σ' ἐκαλέσαμεν ἐδῶ. Ἄλλ' ἠθελήσαμεν ἀκόμη νὰ τιμήσωμεν καὶ τὸν Ἑλληνικὸν τύπον, τοῦ ὁποίου ἡ γοργὴ πρόοδος εἶναι παρήγορον φαινόμενον τοῦ δημοσίου βίου. Καὶ εἰς τὴν ἀβροτέραν καὶ κομποτέραν ἐμφάνισιν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ τύπου συνετέλεσες καὶ σύ.

Ἀνέλαβα ν' ἀναλύσω τὰ ἔργα σου, ἀλλὰ μεῖνε ἡσυχος, δὲν θὰ πλέξω τὸ ἐγκώμιόν σου. Θὰ ἔχω διαρκῶς ὑπ' ὄψιν μου τὴν ἀγαστήν σου μετριοφροσύνην, τὴν εἰλικρινῆ σου ἀναγνώρισιν, ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς καὶ τέλος πάντων ὅτι καὶ οἱ ἐπιστήμονες δὲν εἶναι τόσον ἀνάξιοι συνάδελφοι. Ἄλλὰ πρὸς τούτοις ἐνόησες ἀμέσως ὅτι ἡ περυσινὴ Ἀκαδημία δὲν ἔχει ἀκόμη εἰς τὰ ὑπόγεία της ἀποθεματικὸν οὔτε δόξης οὔτε πλούτου καὶ ὅτι ἐξακολουθοῦμεν νὰ γυρεύομεν μερικὰ βραβεῖα διὰ τοὺς ἄλλους. Καὶ τῶρα δύναμαι νὰ σοῦ ἀποκαλύψω ὅτι ὁ κ. Πρόεδρος, ἡ Σύγκλητος καὶ ἰδίως ἐγὼ καιροφυλακτοῦμεν νὰ σοῦ ἀποσπάσωμεν ἓνα σωρὸν ποιητικὰς ἐκθέσεις, καλλιτεχνικὰς κρίσεις, εἰσηγήσεις κλπ. προπληρωμένα, καθὼς γνωρίζεις, ὅλα πρὸ μηνὸς διὰ τῶν ψήφων τῆς ἐκλογῆς σου.

Ὁ νέος συνάδελφος κατέβη, Κύριοι, εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Ρωσικὴν Μαριανούπολιν, ὅπου ἀπὸ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου ἤκμαζε ἀξιόλογος Ἑλληνικὴ παροιμία—ὅπως καὶ τόσαι ἄλλαι παλαιαί, μεσαιωνικαὶ καὶ νέαι. Ἦτο τότε πέντε μόλις ἐτῶν καὶ ἐξέχασε τὰ ῥωσικά του διὰ νὰ μάθῃ Ἑλληνικά. Ἄλλ' ἐκεῖθεν ἔφερε κάποιον ἀέρα ἐξωτικῆς καλαισθησίας καὶ ἀγωγῆς. Ἐσπούδασε εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦ Πειραιῶς ὑπὸ λαμπρὸν γυμνασιάρχην, ὁ ὁποῖος ὁμῶς εἰς τὴν πρώτην ἐκθεσίαν του ἐσημείωσε ἀδίκως «Ὁζει ξένης χειρός». Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ ἐγοητεύθη ἀπὸ τὸν Ἀναγνωστάκην καὶ τὸν Ἀφεντούλην. Ἄλλὰ φοιτητὴς ἀκόμη, ἀνemiχθη καὶ εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ μετ' ὀλίγον ἐξεπήδησε πάνοπλος ἀπὸ τὸν Δούρειον ἵππον

τῆς « Ἀκροπόλεως » τοῦ Γαβριηλίδου. Ἀλλὰ φρονιμώτερος ἄλλων, ἐπῆρε καὶ τὸ ἱατρικόν του δίπλωμα καὶ εἶναι τώρα, καθὼς ὀλίγοι ἀναγνῶσται του ὑποπεύουν, συνταξιούχος Ἀνώτερος ἀρχίατρος κ. Πέτρος Ἀποστολίδης.

Τοιοῦτοτρόπως μὲ τὰ ἱατρικὰ ἐργαστήρια, τὰ ναυτικὰ ταξείδια καὶ τὰ γαλλικὰ βιβλία ἔκαμε μακρινούς περιπάτους εἰς διαφόρους δρόμους τοῦ ἐπιστητοῦ καὶ τῆς φαντασίας. Ἀγαπητοὶ του συγγραφεῖς ἦσαν ὁ Ἰγνεν, ὁ Νίτσε — τοῦ ὁποίου συνώπισε τὴν φιλοσοφίαν, — ὁ Ῥάσκιν, ὁ Μαίτρελιγκ, ὁ Ὀσκάρ Οὐάιλντ, ὁ Μπωντλαίρ, ὁ Βερλαίν, ὁ ναυτικός του συνάδελφος Πιερ Λοτι καὶ πρὸ πάντων ὁ Ἀνατόλ Φράνς. Ἀλλ' εὐτυχῶς δὲν ἀφήκε οὐδὲ τοὺς σεπτούς προγόνους, καὶ ὡς λογογράφος ἐμαθῆτευσε εἰς ἓνα ἡμίθεον, τὸν Πλάτωνα, καὶ ἓνα ἀντίθεον, τὸν Δουκιανόν. Εἰς τὸ κακόγλωσσον σχολεῖον τοῦ Σαμοσατέως εἶχε καὶ προηγητὰς καὶ συμμαθητὰς, περὶ τῶν ὁποίων θὰ μᾶς ὀμιλήσῃ.

Μετὰ τοὺς στίχους τῶν 18 ἐτῶν, τὰς « Δάφνας » ἐμπνεομένας ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν τῶν κειμηλίων τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος καὶ ἀπὸ τὰ πατριωτικὰ ποιήματα τοῦ ἀειμνήστου Ἀχιλ. Παράσχου, ἤρχισε νὰ γράφῃ διηγήματα, τὰ ὁποῖα συμπεριέλαβε κατόπιν εἰς δύο τόμους.

Τὸ « Συναξάρι τοῦ Παπᾶ Παρθένου » περιέχει καὶ ἄλλα Νησιώτικα διηγήματα μὲ ὠραίας περιγραφὰς καὶ ψυχογραφίας τῶν νησιωτῶν. Εἶναι παρμένα τὰ πλεῖστα ἀπὸ τὴν Σκόπελον, τὴν πατρίδα τοῦ πατρός του. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ εἶδος τοῦτο εἶχε δύο προηγητὰς, τῶν ὁποίων ὁ δεύτερος, ὁ Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης, εὐτυχῶς ἐτιμήθη παρὰ τῆς Ἀκαδημίας, ἀλλὰ ὁ πρῶτος δυστυχῶς δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὴν τιμήσῃ. Ὁ Νιρβάνας ἦτον ἐκ τῶν πρώτων ποῦ διεκήρυξε εἰς τὸν Παρνασσὸν τί δόξα ἦτον ὁ Παπαδιαμάντης.

Πρὶν τελειώσῃ τὰ διηγήματά του ἤνοιξε καὶ νέον τὸ κομπόδεμα στίχων εἰς τὰ Παναθηναῖα τοῦ μακαρίτου Κίμωνος Μιχαηλίδου, τὴν « Δαλέουσαν Παγάν ». Αὐτὰ ἦσαν 50 τετράστιχα, ὡς εἶδος δακτυλιολίθων, τὰ ὁποῖα κατέθελξαν τοὺς ὁμοτέχνους του, γνωστοὺς καὶ ἀφανεῖς.

Πάντοτε ὁ λύχνος τῆς Ἥρωδος στὸ γυναικεῖο τὸ χέρι
 Ψηλὰ στὸ βράχο πὸν βοερὸ τὸ κῦμα τὸν σκεπάζει
 Καὶ τὸν γενναῖο κι' ἀπότολμο κολυμβητὴ σπαράζει.
 Σὲ λυχνοσιάτη ἀσύγκριτο πόθου καὶ ὀλέθρου ἀστέρι!

«Πόθου καὶ δλέρου ἀστέρι»! Ἄλήθεια, φίλε μου, τὸ ἐρωτικὸν ἄστρον ἀψηχόλησε πολὺ καὶ τὸ βλέμμα καὶ τὸν νοῦν καὶ τὸν κάλαμόν σου. Καὶ κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν καὶ οἱ συγγραφεῖς ποῦ ἐμελέτησες, ὅλοι ἐρωτολογοῦν. Ἐπομένως καὶ τὰ τέσσερά σου δραματικά ἔργα καὶ τὰ χρονογραφήματά σου περιγράφουν αἰσθήματα γυναικῶν — ἀπὸ τῆς χωριατοπούλλας καὶ τῆς Ἀρσακειάδος μέχρι τῶν κατ' εὐθείαν ἀπογόνων τῆς Φρύνης καὶ τῆς Δαΐδος. Ἀλλὰ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀναγκάζεις καὶ τὸν ἀνάδοχόν σου κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην στιγμὴν νὰ δμιλήσῃ καὶ περὶ τοιούτων ὑποκειμένων καὶ θεμάτων.

Ἡ «Ἀρχιτέκτων Μάρθας» εἶναι τὸ πρῶτον καὶ τὸ ἰδανικώτατον τῶν δραμάτων σου. Ἡ Μάρθας εἶναι «ἀρχιτέκτων» δηλ. δημιουργός, μελετᾷ τὸν Παρθενῶνα, καταστρώνει ἀπέραντα μέγαρα καὶ πύργους ἰσπανικούς. Τὰ ὄβολά του δὲν εἶναι πολλά, καὶ ὅμως ὅταν βλέπῃ ἐπερχομένην τὴν οικονομικὴν καταστροφὴν τοῦ συνταγματάρχου Βάρδα, διὰ νὰ σώσῃ τὴν εὐτυχίαν τῆς κόρης του, τῆς Μίνας, δὲν διστάζει νὰ τὴν ζητήσῃ καὶ τέλος τὴν ἀπάγει. Καὶ ἐκεῖνη τρελλαμένη μὲ τὴν θάλασσαν ποθεῖ κότερα καὶ ταξείδια. Καὶ τὸ διαρκῶς ὄνειρευόμενον καὶ φιλούμενον ζευγάρι στήνῃ τὴν ἐξοχικὴν του φωλεὰν εἰς ἓνα νησί. Ἐχουν ἐκεῖ συγκάτοικον καὶ ἓνα θεῖον τῆς Μίνας, τὸ κύρ Λουκᾶν, πιστεύοντα καὶ ἐκεῖνον ὅτι ἀνεκάλυψε ἑκατὸν ὀκάδες νερὸν διὰ τὰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ καὶ ὁ χρεωκόπος συνταγματάρχης τελειώνει, φανταζόμενος μεταλλεῖα. Δοιπὸν ὁ Μάρθας, ὅταν μανθάνει τὸν θάνατον τοῦ πενθεροῦ του καὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν μεταλλείων, διὰ νὰ μὴ καταστρέφῃ πάλιν τὴν εὐτυχίαν τῆς γυναικὸς του, τὴν παίρνει εἰς τὴν βάρκαν μεθυσμένην καὶ πνίγονται μαζὶ εἰς τὴν καταιγίδα.

Τὸ πνίξιμον ἢ τὸ πέσιμον εἶναι τὸ τέλος τῶν φαντασιοκόπων καὶ ἡ λύσις τοῦ «Ἀρχιτέκτονος Μάρθα» μ' ἐνθυμίζει τὸν «Ἀρχιτέκτονα Σόλνες» τοῦ Ἰψεν ἢ τὸν «Ρόσμερχολμ» κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ κ. Παλαμᾶ. Ὅπως δὴποτε εἶναι τέλος Ἰψενικόν.

Ἡ «Μαρία ἢ Πενταγιώτισσα» εἶναι τὸ ποιητικώτατον. Ἐχει θέμα ὄχι τὴν ἡρωίδα τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, ἀλλὰ μίαν ἐπίσης ὡραίαν, ἀλλὰ καὶ ἀθῶαν κόρην τοῦ χωριοῦ. Καὶ χάριν αὐτῆς γίνονται μάχαι παλληκα-

ριῶν καὶ ὅταν ὁ ἀγαπητικὸς ἀναγκάζεται νὰ σκοτώσῃ ἓνα ἀντεραστὴν καὶ κατόπιν ἔρχεται ἄλλος καὶ τὸν φονεύει, ἡ Μαρία παίρνει «πράσινο φαρμάκι» ποῦ εἶχε ξύσει ἀπὸ ἀρχαῖον καθρέπτην. Τὸ εὔρημα τοῦτο εἶναι ὠραῖον, ὁ δὲ λόγος ἀγροτικὸς — «μέτραγες, τὸν μαύρονε» — ῥέων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἰάμβους, συχνότατα τριμέτρους.

Τὸ «Χελιδόνι» παριστάνει τὸν ἱατρὸν Ἄνδρῆαν Δώρην καταγινόμενον εἰς μικροσκοπικὰς ἐρεῦνας περὶ τῶν ἐντόμων ἐφημέρων, καὶ γράφοντα «φυσιολογικὴν ἱστορίαν τοῦ ἔρωτος». Ἦτο μαθητὴς ἐνὸς Λαουδάρη, καθηγητοῦ Ἀνκείου, ἀφωσιωμένου εἰς τὸν Πλατωνισμόν. Τὰ λοιπὰ εἶναι πιθανώτερα. Ὁ ἱατρὸς ἔχει πολλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν συμπαθεσιότηταν σύζυγον του καὶ ὁ ἀνεπιδὸς τοῦ Λαουδάρη, νικητὴς εἰς τὰ ἵπποδρόμια, ἐπωφελεῖται. Ἄλλ' ὅταν ὁ φυσιολόγος εἶδε «καὶ τὰ δύο χέρια τους σφιγμένα», πληγώνεται ἀνιάτως· μάτην ἡ Φοῦλα τοῦ ὀρκίζεται ὅτι «δὲν εἶν' ἔνοχη, καὶ μόνον ἐγγλίστησε» καὶ τοῦτο διότι τὸ χέρι τοῦ συζύγου της ἔπανσε μίαν σιγμὴν νὰ τὴν κρατῇ. Ὁ φυσιολόγος κάμνει τὴν διάγνωσιν ὅτι ἠθικὸς αὐτουργὸς τῆς ἀπιστίας ἦτον ἡ ἀνοιξίς. Εἶχε λοιπὸν δίκαιον καὶ ἡ Φοῦλα, ἀλλὰ τέλος πάντων καὶ αὐτὸς ἔχει δίκαιον. Καὶ ἀποφασίζει νὰ γίνῃ, καὶ γίνεται, τὸ θῦμα. Καίει τὸ ἀνεύθυνον σύγγραμμά του καὶ φεύγει διὰ παντὸς ἀπὸ τὴν «φωλεὰ του σὰν τὸ χελιδόνι». Ποιητικὸν καὶ συγκινητικὸν τέλος.

Τὸ τελευταῖον δράμα «Ὅταν σπάσῃ τὰ δεσμά του» εἶναι καὶ τὸ δογματικώτερον καὶ τολμηρότερον.

Ὁ Τάσος Φλέρης ὑπῆρξε μὲν δικηγόρος, ἀλλ' εἶναι καὶ ὁ τρυφερώτατος τῶν Ἑλλήνων. Ἔχει μίαν κόρην 16 ἐτῶν τὴν Δώραν, καὶ δύο παλλακίδας, τὴν Βέραν, μαραμμένην εὐμορφίαν, καὶ δευτέραν τὴν Λέλαν, ἑλευθέρων ἠθῶν. Συναντιῶνται ὅλοι εἰς μίαν Ἑλληνικὴν λουτρόπολιν, ὅπου ἱατρὸς εἶναι ὁ γέρων Μιστραῶς. Ἡ κόρη εὐρίσκει ἐκεῖ τὸν ἀνεπιδὸν τοῦ ἱατροῦ καὶ τὰ ταιριάζει. Πολὺν φυσικά. Ἀλλὰ ὁ ἀνιάτος ἄρρωστος, ὅχι τόσον ἀπὸ σιγηθάρχην, ὅσον ἀπὸ ἔρωτα εἶναι ὁ Φλέρης. Ἦτον ὁμως καὶ τυχηρὸς· καὶ τὰ δύο θηλυκά, καὶ ἡ παλαιὰ καὶ ἡ νέα, τὸν λατρεύουν.

Ἡ Λέλα, ἡ κοινὴ ἐταίρα, συναισθανομένη, ὅτι ἀφότου ἐμεγάλωσε ἡ κόρη τοῦ ἔραστοῦ της, αὐτὴ «δὲν εἶχε καμμιά θέσι μεταξὺ των», τὸν ἀπο-

χαιρετῆ περιπαθέσταια. «Θὰ φύγω μακρὰ. Θὰ σ' ἀφήσω ἐλεύθερον νὰ ζήσης ὅπως θέλεις. Ἡ εὐτυχία σου θὰ εἶναι εὐτυχία μου». Καὶ φεύγει καὶ τί τρέλα! αὐτοκτονεῖ χωρὶς νὰ πάρη εἶδησιν ὁ Φλέρης. Νά καὶ ἡ Βέρα, κουρασμένη. Καὶ αὐτὴν ὁ Φλέρης τὴν ἰκετεύει «μεῖνε, νὰ ξαναδέσωμε τὴν χρυσὴ κλωστή, ποῦ κόπηκε». Ἀλλὰ καὶ ἡ Βέρα τοῦ δίδει ἀξιοπρεπῶς τὸ χέρι. «Τάσο, μποροῦμε τώρα νὰ χωριστοῦμε περήφανοι, χωρὶς δάκρυα, χωρὶς μεταμέλεια». Ἡ καταστροφή ἐπέρχεται. Ὁ Φλέρης περίλυπος ἀναπτύσσει εἰς τὸν ἰατρὸν τὴν κοινωνικὴν ἢ μᾶλλον κοινωνιστικὴν του θεωρίαν. «Σκλάβος εἶναι ὁ Ἔρως στὸν κόσμον. Ὅταν σπάσῃ τὰ δεσμά του, ὁ κόσμος θὰ γίνῃ παράδεισος». Ζητεῖ τὴν Δέλαν, μανθάνει τὸν θάνατόν της καὶ πνίγεται ἀπὸ στηθάγχην. Παρηγορία του ἐνῶ ξεψυχᾷ, εἶναι τὰ ἀκουόμενα γέλοια τῆς Δώρας, εὐτυχισμένης μὲ τὸν Νῆικον εἰς τὸν κῆπον.

Ὅλα λοιπὸν τὰ Νιρβανικὰ δράματα ἔχουν μίαν *thèse*, καὶ τείνον ν' ἀποδείξουν — πάντοτε σχετικὸν πρὸς τὸν ἀνίκητον Θεόν. Ἴσως, φίλε μου, κανεὶς ἀδιάκριτος κριτικὸς θὰ σὲ ἀνέκρινεν ὡς ἐξῆς· ποῦ ἡῦρες, κύριε, μηχανικὸν τόσον πολὺ ἀποστρεφόμενον τὴν προῖκα, ἰατρὸν ἀφωσιωμένον τόσον εἰς τὰς μικροσκοπικὰς μελέτας, καθηγητὴν τόσον πλατωνιστὴν, καὶ μάλιστα δικηγόρον ἔχοντα τόσον συμπαθεῖς ἐρωτικὰς δικογραφίας; Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ θὰ σ' ἐρωτοῦσα ἐμπιστευτικῶς. Ποῦ εἶδες Λαῖδας ν' αὐτοκτονοῦν εὐγενέστερα παρὰ τὴν Ἀλκηστιν, χάριν τῆς ὑπολήψεως τῆς κόρης τοῦ ἐραστοῦ των, καὶ ἄλλας ἀποσυρομένας τόσον ἐγκαίρως καὶ ἐπικαίρως, διὰ νὰ μὴ τὸν ἐμποδίζουν; Εἰς ποῖα περὶχωρα, φίλε μου, ἀνεκάλυψες, καθὼς ὁ κῆρ Λουκᾶς, πηγὰς αἰσθημάτων τόσον διαγῶν; Ὑποπιτεύω καὶ ἐγὼ ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ πρόσωπά σου, ὅσον καὶ ἂν φέρονν τὰ γνώριμα ὀνόματα Φούλα, Δέλα, Βέρα, Παῦλος, Τάσος, δὲν τὰ ἐγνώρισες ἐδῶ παρὰ τὸν ξηρὸν Ἰλισόν, ἀλλὰ θὰ τὰ εἶχες συναντήσῃ πενταετῆς παρὰ τὸν Βόλγαν, καὶ πιθανώτερον παρὰ τὸν Ἑριδανὸν τῆς ἰδικῆς σου φαντασίας. Ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ χαρακτηριστικόν, ποῦ ἤθελα νὰ τοῖσιν πρὸς τὸ κοινόν, τὸ ὁποῖον δὲν ἐνόησε ἀρκετὰ τὰ δράματά σου. Αἱ σκηναὶ τοῦ θεάτρον σου δὲν φωτίζονται τόσον ἀπὸ τὸ πραγματικὸν φῶς, ὅσον ἀπὸ τὸ ῥόδιον καὶ γαλάζιον ἡμίφως βορινῶν καὶ ἀνατολικῶν ὄνειροπολημάτων

μῆς πρώϊας ἢ ἐσπέρας. Δὲν ἐξέλεξες ὄλως ἀδίκως τὸ ψευδώνυμον τῆς Βουδικῆς ἐκστάσεως, Νιρβάνα.

Καὶ ἔχω σπουδαίους λόγους νὰ πείθωμαι ὅτι μόνος ἐδίδαξες τὰ πρόσωπά σου. Ὅλα ὁμιλοῦν ὠραῖα καὶ εὐφρέστατα ὡς νὰ ἦσαν χρονογράφοι. Ὁ Μάρθας λέγει θαναμάσια «Ἄν ἐξυπνῶ ἐγὼ στὴν πραγματικότητα, ξυπνῶ φρουρὸς ἐνὸς ὄνειρου». Ἡ νεαρὰ Δώρα γράφει Νιρβανικά γράμματα. Ὁ γέρω Μιστριᾶς λέγει πρὸς τὸν Φλέρην «ἡ κόρη σου βρίσκεται στὴν ὀδοντοφυῖα τοῦ ἔρωτος, εἶναι ἡ τρίτη ὀδοντοφυῖα τοῦ ἀνθρώπου· σοῦ ἀρέσει ἡ θεωρία μου»; Καὶ ὁ Φλέρης τοῦ ἀπαντᾷ. «Πρόσεξε μόνο, ἰατρέ, μὴ ξαναβγάλῃς τοὺς φρονιμίτες, ποῦ καθὼς φαίνεται τοὺς ἔχασες». Ὡς καὶ ἡ ὑπηρετρία ἡ Ἄννα, διηγεῖται χαριτωμένα «Ὅλο τέτοια ὄνειρα βλέπω, ποῦ οὔτε ὁ ὄνειροκριτὴς τᾶχει μέσα»!

Τὸν αὐτὸν φιλελληνισμόν, δηλ. τὴν αὐτὴν ἐξευγένισιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔρωτος διακρίνω καὶ εἰς τὸ μυθιστόρημά σου. Τὸ «Ἀγριολούλουδο» παριστάνει τὸ αὐθόρμητον αἰσθημα καὶ τὴν φυσικὴν χάριν τῆς κόρης τοῦ βουνοῦ, τῆς Μαρίας, καὶ τὴν ἀστικὴν τρυφερότητα ἐνὸς νέου, ἰατροῦ καὶ αὐτοῦ καὶ πεζογράφου, τοῦ Ἄλκη Κράλη. Καὶ αὐτὸς ἐτοιμαζόμενος νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὴν ἰατρικὴν Σχολὴν τὴν διατριβὴν του «Ἡ νευρολογία καὶ ψυχιατρικὴ παρ' Ὀμήρω», συναντᾷ εἰς τὴν ἔπαυλιν τῆς ἀδελφῆς του τὴν Μαρίαν, ἐρωτεύεται τὴν χωριατοπούλλαν, τὴν νυμφεύεται καὶ τέλος τὴν φέρνει εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο ἀγριολούλουδον ἀφ' ὅτου ἐξερριζώθη, ἀρχίζει νὰ μαραίνεται. Ἡ ἀδιακρισία ἐνὸς προσωπιδοφόρου, ὁ ὁποῖος τὴν εἶπε χωριάτισσαν μίαν νύκτα τῆς ἀποκριᾶς, τὴν ἐπλήγωσε κατάκαρδα καὶ ἡ Μαρία ἐξεψύχησε μέσα εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ μαρασμόν.

Ἡ ἀβρότης τοῦ αἰσθήματος ἀμιλλᾶται πρὸς τὴν ἀβρότητα τοῦ ὕφους, καὶ ὡς μελέτη τοῦ περιβάλλοντος εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὠραῖα. Καὶ ὅμως καὶ πάλιν ἄλλον Νιρβάναν προτιμῶ, τὸν πασίγνωστον καὶ ἀνεξάντλητον χρονογράφον τῆς ζωῆς, τὸν χαριεντιζόμενον, τὸν εἰρωνευόμενον, τὸν σαρκάζοντα, τὸν φιλοσοφοῦντα. Ἐδῶ διαλύονται τὰ ὄνειρα, σβήνει πλέον κάθε ἐξωτικὴ ἐπίδρασις καὶ ἀκτινοβολεῖ καὶ σπινθηροβολεῖ γνήσιον Ἀτικὸν πνεῦμα.

Σπεύδω νὰ προσθέσω, κ. συνάδελφε, ὅτι δὲν εἶσαι ὁ μόνος χρονο-

γράφος. Γνωρίζεις ποίους ἔχεις προσηγητάς, ἀνταξίους ὁμοτέχρους καὶ φεῦ! καὶ μιμητάς εἰς πᾶσαν Ἑλληνικὴν γωνίαν. Ἄλλὰ φαντάζομαι ὅτι ἂν ὅλοι ἐρωτηθοῦν περὶ τοῦ νικητοῦ, θὰ ἐπαναληφθῆ ἡ σκηνὴ τῶν ἐν Σαλαμίνοι στρατηγῶν μετὰ τὴν ναυμαχίαν. Ἐκαστος ἔδωκε τὰ πρωτεῖα φυσικὰ εἰς ἑαυτόν, ἀλλὰ ὁμοφώνως ὅλοι τὰ δευτερεῖα εἰς τὸν Θεμιστοκλέα. Ὅπως δὴποτε ὅλοι σας καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς τόσον διεθροῦσατε τὴν ἐθνικὴν μου φιλοτιμίαν, ὥστε δὲν ἐδίδοσθα πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν νὰ κηρύξω εἰς τὴν Ὁξφόρδην, ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ χρονολογήματα καὶ τὰ Ἑλληνικὰ καπνὰ δύνανται νὰ συγκριθοῦν πρὸς τὰ ἄριστα τοῦ κόσμου.

Ἄλλὰ ποῦ τάχα πρέπει νὰ ἀποδοθῆ ἡ τόση ἐπίδοσις τοῦ προϊόντος τούτου; Ἐξ ἅπαντος τὸ «σηκῶναι καὶ ὁ τόπος». Καὶ τοῦτο νομίζω, διότι τὸ πολὺ Ἑλληνικὸν δὲν συνήθισε ἀκόμη νὰ μελετᾷ. Ἀπλῶς «διαβάζει». Ἀποστρέφεται τὸ βαρὺ, τὸ θεικόν, δὲν θέλει ἀριθμὸν, δηλ. τὴν ἡδονὴν τοῦ Ἄγγλου. Ἡ φιλομουσία του ζητεῖ διασκέδασιν τῶν φροντίδων, ὄχι γέννημα νέων ἰδεῶν, καὶ τὸ χρονολογήμα τοῦ παρέχει ὅ,τι θέλει, πείραγμα, ἀστεισμόν, κακολογίαν, νεολογίαν, καὶ δύο τρεῖς σταγόνας φιλοσοφίας, ὅσας ἀνέχεται ὁ στόμαχός του. Τώρα, ἂν αὐτὴ ἡ πνευματικὴ δίαιτα εἶναι καὶ ὑγιεινὴ, εἶν' ἄλλος λόγος. Ἡ ἀστυατρικὴ δὲν εἰσέρχεται εἰς τὰ πνευματικὰ ἐστιατόρια τῆς χώρας. Ἄλλὰ σύ, φίλε μου, εἶσαι ἰατρός καὶ ἔμαθες τὸ «ὠφέλειεν, μὴ βλάπτειν».

Πῶς ν' ἀναπτύξω τώρα τὴν τέχνην τοῦ Νιρβάνα; Καὶ πρῶτον πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ παρακολουθῶ ὅλα του τὰ χρονολογήματα εἰς τὸ Ἄστυ, τὰ Παναθηναῖα, τὴν Ἑστίαν, τὴν Πατρίδα, τὸν Ἐλεύθερον Τύπον, τὸν Ἐλεύθερον Λόγον, τὴν Πολιτείαν καὶ ὅπου ἄλλοῦ ἔτυχε νὰ τὰ ἰδῶ; Καὶ καθησυχάζω τὴν συνείδησίν μου μὲ τὴν σκέψιν, εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη ν' ἀποδείξω ὅ,τι βλέπει μόνος του καθεὶς; Ἀλήθεια, τί γοιμότης τρομακικὴ, — μόνον τὰ τῆς Ἑστίας ἀπὸ τοῦ 1908 θ' ἀποτελοῦν 25 τόμους — ἀλλὰ καὶ τί θελκτικὴ συχρὰ καλλιτεχνία!

Σπονδαίαν καινοτομίαν του νομίζω ὅτι ἐπλάτυνε τὸ στενὸν πλαίσιον τοῦ χρονολογήματος καὶ περιέλαβε διάλογον, περιγραφὴν, κριτικὴν, ἐπίκρισιν, ἐπιστολὴν καὶ πρὸ πάντων χιλίας δύο ἐντυπώσεις τῆς σιγμῆς. Ὅτι

ὁ χρονογράφος ἀλλάζει διαθέσεις καὶ δείχνεται κάποτε καὶ μελαγχολικός, καθὼς εἰς τὰ συγκινητικά «**Ὅσα φέρνει ἡ ὥρα**». Ποία δεξιότης εἰς τὴν ἀλλαγὴν αὐτήν! Καὶ τοιουτοτρόπως γράφονται λογοτεχνικαὶ σελίδες, φθάνουσαι κάποτε τὸ τέλειον.

Ἡ ποικιλία τῶν σκηνῶν, τοῦ γραφείου, τοῦ σαλονιοῦ, τοῦ μαγαζιοῦ, τοῦ περιπάτου, τῆς πλατείας, τῶν ζαχαροπλαστείων τῶν κοσμικῶν κέντρων, τῶν βουνῶν, τῶν ταξειδιῶν, τῶν δρόμων, τοῦ σιδηροδρόμου, τῶν τροχιοδρόμων, ἀμιλλᾶται πρὸς τὰ ἄριστα τῶν μεσαιωνικῶν μας συναξαρίων. Ἄλλὰ πρὸ πάντων ἡ ποικιλία τῶν προσώπων εἶναι θεαματικωτάτη καὶ ἡ φυσικότης καταπληκτικὴ. Βουλευταί, καθηγηταί, συνταξιοῦχοι, καλλιτέχναι, ποιηταί, παπᾶδες, γερουσιασταὶ τοῦ Ζαχαράτου, μαθηταί, περιηγηταί, μανάβηδες, ἄρρωστοι, ζημιᾶνοι, λουστριοὶ, ὑπηρέτρια, πυροσβέσται, βασανισμένοι νοικοκυραῖοι, νοικοκυρᾶδες, ἡ μητέρα, ἡ μάμμη, ὁ παππούς, τὰ παιδιά, τὰ σκυλιά, οἱ γάτοι, τὰ ἄλογα, ὅλ' αὐτὰ ἐμφανίζονται, διαλέγονται, διαμαρτύρονται, φωνάζουν, ἐρωτοτροποῦν, μαλώνουν, ἀκριβῶς ὅπως καὶ εἰς τὴν ζωὴν. Καὶ ἡ συμπάθεια τοῦ χρονογράφου κλίνει μᾶλλον πρὸς τὰ σιωπηλὰ ζῶα, ὅλη δὲ ἡ ἀντιπάθεια — εἶμαι βλέπεις ὑπόχρεος, κ. συνάδελφε, νὰ τὸ μαρτυρήσω, — στρέφεται εἰρωνικὴ καὶ δηκτικὴ κατὰ τοῦ ὠραίου φύλου.

Ἀπὸ τοῦ χειμῶνος ἐκείνου τοῦ ἔτους 392 π. Χ. ὅτε ἐδιδάχθησαν αἱ Ἐκκλησιάζουσαι τοῦ Ἀριστοφάνους, οὐδέποτε νομίζω αἱ Ἀιθίδες μας ἐγελοιογραφήθησαν μὲ τόσον πείσμα κ' εὐθυμίαν. Ἐκείνη ἡ **Βίβλος γυναικῶν** εἶναι σωστὸς ἐξάφαλμος, οἱ **Εὐθύμοι περιπατοὶ** εἶναι ἀστυνομικὴ καταδίωξις τῆς φούστας, ἡ **Ζωὴ τοῦ δρόμου** τὸ αὐτὸ καὶ **Γύρω ἀπὸ τὸν ἔρωτα** σημαίνει γύρω Δεσποινίδων, ὑπάνδρων καὶ χηρῶν. Περὶ τοῦ **Βιβλίου τοῦ Ἀσόφου** μ' ἐπρόλαβε μὲ τόσην χάριν ὁ κ. Πρόεδρος. Τοιουτοτρόπως καμμιά γυναῖκα δὲν προφθάνει νὰ σωθῇ ἀπὸ τὸν ἐπίμενον φακὸν τοῦ χρονογράφου. Καλὰ ἡ ψιμυθιωμένη, ἡ ἀκκιζομένη, ἡ μαστιχοποτοῦσα, ἡ χαρτοπαίκτρια, ἡ περιηγήτρια τῶν ἐμπορικῶν, ἡ φλυαροῦσα, τέλος πάντων ἡ καπνίζουσα ἀλλὰ τί πταίει, παρακαλῶ, ἡ «**παραδιδόμενη καθημερινῶς εἰς τὸ κῆμα τοῦ Φαλήρου**» Καὶ ἐρωτῶ τί γίνεται λοιπὸν ὁ λυρικὸς ἐκεῖνος ὑμνωδὸς τῆς Μίνας καὶ τῆς Λέλας; Διαιτὶ τόση ὑποτίμησις ἀναμφισβητή-

των ἀξιῶν; Ἐγὼ τοὐλάχιστον φρονῶ καὶ ὅτι ἡ Ἀθηναία συνήθως εἶναι περισσότερον μορφωμένη παρὰ τὸν Ἀθηναῖον, πολὺ πλέον δεκτικὴ πολιτισμοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ γράψω, τί τὸ ὄφελος; μήπως θὰ εὕρω ὅσας ἔχεις σὺ ἀναγνωστρίας; Ἴδου ἡ χάρις! Ὅλ' αὐτὰ τὰ σκαρφήματα κατὰ τοὺς γεροντιότερους, ἢ τὰ σκίτσα κατὰ τοὺς νεαρούς, θὰ μείνουν ὡς τὸ χαριέστερον λεύκωμα τῆς σημερινῆς Ἀθηναϊκῆς ζωῆς. Ὁ δὲ τεχνοκρίτης ἔχει καθῆκον νὰ ἐξάρη τὴν ὀξύτητα τῆς παρατηρήσεως, τὴν ἐξαιρετικὴν ταχύτητα, τὴν ἀσφάλειαν τοῦ χειροῦ καὶ πρὸ πάντων τὴν λεπτότητα τοῦ ζωγράφου, τοῦ λαμπροῦ ζωγράφου κατὰ τὸν κ. Παλαμᾶν. Τίποτε ταπεινόν, καμμία κοινοτοπία. Καὶ καθὼς ἔλεγε φιλαθῆναιος Γάλλος, ὁ ἀείμνηστος Φουζιέρ, «εἰς ὅλα αὐτὰ βλέπω μίαν ἀθηναϊκότητα ἐκλεκτὴν, μετρομένην, ἀνθρωπίνην, διεισδυτικὴν καὶ διαυγῆ κατὰ τρόπον ποῦ ἀρέσκει ἰδιαίτερος εἰς τὴν αἴσθησιν τῆς σαφηνείας, ποῦ ἔχομεν οἱ Γάλλοι».

Ἄλλ' εἰς πολλὰ ὑπάρχει καὶ κάτι βαθύτερον· δηλαδή φιλοσοφία τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς, ὅπως ἐξελίσσειται κατὰ τὰς ὥρας ταύτας. Καθὼς ἄλλοτε ὁ Θέμος Ἄννιος, τοῦ ὁποίου ἐξήγησε τὸ ἔργον, ἀπεικόνιζεν ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἐπαρχιώτας φοροῦντας φουστανέλλαν ἀπὸ κάτω καὶ σακκάκι ἀποπάνω, τοιοῦτοτρόπως ὁ χρονογράφος παρακολουθεῖ καθημερινῶς τὴν ἐξέλιξιν τῶν κοινωνικῶν μας τρόπων, τῶν αἰσθημάτων, τῆς διανοήσεώς μας. Πόσα τέτοια παραδείγματα νὰ ἐνθυμηθῶ; Τί δὲν λέγει ἐκεῖνη ἡ ἐφοπλίστρια, ἢ ὁποία ἐπιδεικνύουσα τὰ δωμάτια τοῦ νέου της μεγάρου καὶ τέλος τὸ λουιτρόν, προσθέτει τὴν εὐχὴν «ἀχρείαστο νᾶναι»; Πόσον βαθὺς εἶναι ὁ χθθεσινὸς ὀρισμὸς τοῦ «παιδιοῦ καλῆς οἰκογενείας!» «Ὁ πατέρας του θὰ φορῆ ἀσφαλῶς κολλάρο καὶ ἡ μητέρα του κάλτσαν μεταξωτὴν». Ἀλησμόνητον ὁμως μοῦ ἀπέμεινε ἓνα ἄλλο χρονογράφημα περὶ τοῦ πυροσβεστικοῦ λόχου, τὸ ὁποῖον συνοψίζω. Ὁ λόχος ἔφθανεν ἀργά. Ἐπταίε τὸ ἀμάξι. Παρηγγείλαμεν ἄλλο. Πάλιν καθυστέρει. Δοιπὸν ἔπταίε ἡ ἀντλία. Ἦλθε καὶ ἡ ἀντλία. Ἀλλὰ τὰ ἴδια. Θὰ ἔπταίε τὸ λάστιχο· φέρομεν καὶ τὸ λάστιχο. Καὶ ὁμως καὶ πάλιν ἡ πυρκαϊὰ ἀπετελείωσε τὸ ἔργον της, ὅπως καὶ προτοῦ. Αἱ κύριοι, τὸ χρονογράφημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐνθυμίζει παρόμοιον διήγημα

τοῦ Τσέχοφ, εἶναι σαρκασμὸς τῶν ἀλλεπαλλήλων μας ἐλπίδων, ὅτι βελτιώνομεν τὰ πράγματα, εἰσάγοντες νέους νόμους καὶ θεσμούς.

Δὲν γνωρίζω ἂν ὅλον τὸ Ἔθνος ἔννοεῖ τὰ χρονολογήματα κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον. Ἀλλὰ θεωρεῖ τόσον συνώνυμον πρὸς τὴν ἐξυπνάδα τὸ Νιρβάνας, ὥστε καθὼς ἄλλοτε εἰς τὸν Σουρῆν, ἀρνοῦνται καὶ εἰς σέ, φίλε μου, δικαίωμα νὰ νυοτάξῃς ἔστω καὶ τὴν 29 Φεβρουαρίου, δικαίωμα, ποῦ ἀνεγνώριζε καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον ὁ Δαϊῆνος ποιητής. Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ κουρασθῇ διανοούμενος κανεὶς ἐν μέσῳ τοῦ ἀδιακόπου Ἑλληνικοῦ στροβίλου; Πόσα ἔχομεν νὰ σκεφθῶμεν καὶ νὰ προφθάσωμεν καθεὶς! Εὐφρολόγος ξένος ἔλεγεν «οἱ νέοι Ἕλληνες ὠνόμασαν τὴν ἐργασίαν δουλειάν, δηλ. δουλειάν καὶ εἶν' ἐλεύθεροι». Ἐλεύθερος ὁ Ἕλλην ὑπουργός, ὁ βουλευτής, ὁ καθηγητής, ὁ ποιητής, ὁ δημοσιογράφος! Ὅποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ αἰτία, γεγονὸς εἶναι ὅτι ἕκαστος ἡμῶν εἶναι κατὰ τὸν ὀρισμὸν τῆς δουλείας «οὐχ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἄλλων» — χιλίων δύο περισπασμῶν.

Ἄλλοῦ, εἰς ἄλλην χώραν, τὸ ὑπόδειγμα τῆς ἀνθρωπίνης φιλεργίας, εἶδα, κύριοι, ἀληθῶς ἐλευθέρους ὑπουργούς, καθηγητὰς καὶ συγγραφεῖς. Ὁ Δάρβιν κατὰ τὸν βιογράφον του ἐμελέτα δύο μόνον ὥρας τῆς ἡμέρας, καὶ μακρὰς ὥρας ἐσκέπτετο ξαπλωμένος ἢ περιπατῶν εἰς τὰ κτήματά του. Καὶ ὁ Ἴψεν (καθὼς ἤκουσα ἀπὸ γείτονά του Νορβεγόν) ἐκάθητο ἐπὶ ὥρας εἰς τὸν ἐξώστην καὶ ἐκοίταζε τὴν θάλασσαν. Ἀλλὰ σχετικώτερον πρὸς τὸ θέμα μου εἶναι τοῦτο, ὅτι ἄλλος διάσημος ποιητής, παρακαλούμενος νὰ γράψῃ σύντομον ποίημα εἰς μέγαλον προκάτοχόν του, ἀπήντησε ὅτι τὸ μένον τρίμηνον διάστημα δὲν ἦτο ἀρκετόν.

Ἄν ὁ ὑπέροχος ξένος ὥριζεν ἐδῶ, θὰ ἔβλεπε πῶς γράφονται ἑκατοντάδες ὄχι στίχων, ἀλλὰ νόμων κατὰ μῆνα, πῶς συγγράφονται κἄποιοι λόγοι ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος, καὶ πόσα χρονολογήματα προσφέρομεν τὴν ἡμέραν. Ἐδῶ «φιλοκαλοῦμεν μετ' εὐτελείας» χαρτίνων ἑκατονταδράχμων καὶ «φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας» ἐντὸς τοῦ τραμί. Ἄν ἐσκορπίζες ἄλλοῦ τόσην εὐφρολογίαν, ἀγαπητὲ συνάδελφε, θὰ ἦσο τοῦλάχιστον «ἀστὸς» κατὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦ κ. Παναγῆ Ἰστρούτη δηλαδή θὰ εἶχες μέγαρον εἰς τὴν πόλιν, ἔπανλιν εἰς τὸ βουνὸν καὶ ἄλλην μίαν παρὰ τὸ κῦμα.

ἼΑλλ' ἄς μὴ μελαγχολῶμεν. ἼΑς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ εὐάρεστόν μας θέμα. Τί κυρίως προσδίδει τὴν ἐξαιρετικὴν χάριν εἰς τὸ χρονογράφημα τῶν νέων Ἀθηνῶν; Θὰ φανῆ παράδοξον, ἀλλ' ἀποδεικνύεται ἀμέσως. ἼΗ κατάλληλός του γλῶσσα, ἢ σχεδὸν ἀμετάφραστος εἰς ἄλλην διάλεκτον τῆς γῆς. Πράγματι, πῶς εἶναι δυνατὸν ν' ἀποδοθῆ εἰς ἄλλην γλῶσσαν π.χ. ἢ ἐξῆς φράσις τοῦ κ. Νιρβάνα; « ἼΗ λευκόπεζα καὶ βοῶπις Μοῦσα τοῦ μαγειρείου ἐφούρνιζε καρβέλια ». Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μεταπηδᾷ ἄλλοῦ διὰ μιᾶς διαστήματα τριῶν χιλιάδων ἐτῶν ἀπὸ τὸ **βοῶπις** εἰς τὰ **καρβέλια**. Τοιοῦτοτρόπως πρὸς τὰ κροβατικὰ παιγνίδια τῶν ἰδεῶν ἀντιστοιχεῖ τελείως ἢ φραστικῆ ἀκροβασία καὶ ἐφαρμόζεται τὸ ἀριστοτελικὸν παράγγελμα «παρὰ προσδοκίαν γράφειν».

ἼΑλλὰ καὶ ἐγὼ νομίζω, ὅτι ἂν ἀντὶ τῶν **Τοπωνυμικῶν** ἔγραφα π.χ. μυθιστορήματα, δὲν θὰ ἦμην νησιτεντῆς ἢ ὀσιομάρτυς καμμιᾶς αἰρέσεως τῆς γλώσσης. Θὰ ἐσώρευα ἐκειμέσα τοὺς θησαυροὺς τῆς ἀρχαίας, τὰ λογάρια τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τὰ πλούτη τῆς δημοτικῆς καὶ θὰ τὰ εὗρισκα ὀλίγα. Καὶ ἂν κανεῖς μ' ἐρωτοῦσε πῶς νὰ κάμνη τὴν ἐκλογὴν τῶν λέξεων, θὰ τοῦ ἔλεγα « Παιδί μου, τὸ ἐρώτημά σου ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ἔχεις τάλαντον. Ἀὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι τὸ μυστικὸν τῶν συγγραφέων ». Καὶ ἂν ἐπέμενε νὰ μάθῃ πῶς νὰ συνδυάξῃ ὠραῖα «καθαρεύουσαν» καὶ «δημοτικὴν», θὰ τοῦ ἔδιδα, κ. συνάδελφε, συστατικὸν μὲ τὴν διεύθυνσίν σου.

Καὶ κατόπιν ἀπορῶ πῶς ὑπάρχουν πεζογράφοι θέλοντες νὰ ἐπιβάλλουν τὸ ὕφος των καὶ εἰς ἄλλους. Σὺ δὲν ἐζήτησες βιαιότητος ποτέ. ἼΕλπίζω τοῦλάχιστον ὅτι καὶ ἐδῶ θὰ βασιλεύῃ ἢ εἰρήνῃ. ἼΑκήρυκτος γλωσσικὸς πόλεμος λογογράφου πρὸς ἀναγνώστην εἶναι σκαῖος καὶ παράλογος, ἀφοῦ καταστρέφει τὴν πειθῶ, ἢτοι τὸν σκοπὸν τοῦ λόγου. Τὸ δὲ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης εἶναι πάντοτε γνωστόν. Σεῖς οἱ δημοσιογράφοι τὰ γνωρίζετε τελείως ἀντὰ ὀλα. Διότι εἶσθε καὶ οἱ μόνου δημοιοργοὶ κάθε δημοτικότητος καὶ τάνάπαλιν. Σεῖς ἐξωρίσατε τὴν δοτικὴν καὶ σήμερον μόνον οἱ πρεσβύτεροι ἀποστέλλουν ὀφειλομένους ἀσπασμοὺς εἰς τὸ χάσμα τῆς νεότητός των. Καὶ ἂν ἐπανεφέρατε θριαμβευτικῶς πανελληνίους τύπους, ἐξορίστους ἀπὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν, π.χ. **πατέρας** καὶ **μητέρα**, ὀ θεὸς ἀναπαύσῃ τοὺς γονεῖς σας! ἼΗμεῖς

οί επιστήμονες ἀποτεινόμεθα πρὸς ὀλίγους ὁμοτέχνους. Ὁ φυσικὸς καὶ ὁ χημικὸς δύναται νὰ λέγη ὕδωρ καὶ ἀήρ ἢ καὶ νὰ τὰ γράφῃ ἀκριβέστερον διὰ χημικῶν τύπων. Ὁ ἀέρας ὅμως καὶ τὸ νερὸν εἶναι ἀπαραίτητα εἰς τὴν ζωὴν, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔθνους.

Καὶ αὐτὰ γράφεις, φίλε μου, καὶ σύ. Ἄλλὰ τὸ τάλαντόν σου ἀπεδείχθη καὶ ἀντιστρόφως. «Φοβήθηκα, λέγεις εἰς τὴν Γλωσσικὴν σου αὐτοβιογραφίαν, μήπως γεννηθῆ ἀκόμη ἓνας ἐμπειρικὸς γλωσσολόγος στὴν Ἑλλάδα». Δὲν ἀνεκάλυψες οὐδὲ κἄν ὀρθογραφικὸν σύστημα δικόν σου. Μακαρίτης ἐκδότης φιλολογικοῦ περιοδικοῦ μοῦ διηγεῖτο, πόση νεότης εἰσέβαλλε εἰς τὸ γραφεῖον του μὲ τὴν ὀρθογραφίαν του καθεὶς. Ὁ νεώτερος ἦτο καὶ ὁ ριζοσπαστικώτερος. «Γιατί παρακαλῶ τὸ ἔθνος νὰ γράφῃ τὸ ἔλλαβε μὲ δύο λάβδα; ἐγὼ ἀπὸ σήμερα θὰ τὸ γράφω μ' ἓνα». Ὁ Μπεριελώ, ὁ μέγας ἐφευρέτης, ἔλεγε ἀστεϊζόμενος ὅτι τὸ εὐκολώτερον πρᾶγμα εἶναι ν' ἀνακαλύψῃ κανεὶς μίαν θρησκείαν. Διαφωνῶ. Εὐκολώτερον εἶναι νὰ ἐφεύρῃ κανεὶς μίαν ὀρθογραφίαν· ἀφοῦ δύναται νὰ συντελέσῃ τὸ σύστημά του καὶ ἀκουσίως. Ἄλλὰ καὶ τῶν δύο ἐφευρετῶν τὸ πρόβλημα εἶναι πόσους θὰ εὔρουν ὁπαδοὺς. Ἡ νεότης ὅμως εἶναι πάντοτε καὶ παντοῦ τολμηροτέρα. Αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος τῆς ζωῆς. Συντηρητικοὶ καὶ νεωτερισταὶ ὑπάρχουν, καὶ πρέπει νὰ ὑπάρχουν, εἰς κάθε ζήτημα κοινωνικὸν καὶ θὰ ἦτο παράδοξον ἂν δὲν ὑπῆρχαν καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν. Πολυγράφος λόγιος, ὁ κ. *Abel Hermant* εἰσερχόμενος προχθὲς εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν, ἐστιγματίζεε τοὺς «δηωτὰς» τῆς γλώσσης τοῦ Βολταίρου. Τὸ *Times* τὸν ὠνόμαζε *purist*, δηλ. καθαρολόγον· ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀγγλικὴ γλῶσσα ἔχει δεινότερα προβλήματα, ὀρθογραφίας, λεξικοῦ καὶ πρὸ πάντων προφορᾶς. Μόνον ἡμεῖς ἀγριεύομεν ἔστω καὶ διὰ τὸ τελικὸν νῦ, τὸ ὁποῖον θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε καθὸ κυπριώτικον νὰ προφέρω.

Τὸ συμπέρασμά μου εἶναι, Κύριοι, ὅτι ὁ νέος Ἀκαδημαϊκὸς ἔλυσεν ἐμφύτως πλείστας δυσκολίας τῆς συνήθως σκυθρωπῆς νεοελληνικῆς πεζογραφίας. Μᾶς ἀπέδειξε ὅτι διὰ νὰ γράφῃ διαρκῶς κανεὶς μὲ πνεῦμα τόσον ἀνθηρόν, χρειάζεται χάρισμα, ποῦ τοῦ ἔδωσεν ἡ φύσις. Καὶ δὲν ἤξεύρω πῶς, τὸ ὕφος του μ' ἐνθύμισε κάποιον θρῦλον παλαιόν, μίαν παραλλαγὴν τοῦ μύθου τοῦ Φάωνος, καθὼς περιῖπον τὴν ἔσωσε ὁ Αἰλιανός.

Ὁ ὠραιότατος Φάων εἶχε γηράσει, ἐξέπεσε καὶ κατήγησε «πορθμεύς». Ἐξαφνα βλέπει μίαν γυναῖκα νὰ πηδήσῃ εἰς τὴν βάρκαν. Τὸν διάταξε νὰ προχωρήσῃ καὶ αὐτὸς ὑπήκουσε εὐθύς. Ἀλλὰ ἐνῶ ἐκωπηλάτει, τὴν ἐπρόσεχε καὶ ἀνεγνώρισε τὴν θεὰν τῆς εὐμορφιάς. Ἦτο ἐκείνη καὶ τοῦ ἔδωσε ὡς ἀμοιβὴν ἀλάβαστρον μὲ μύρον. Ὁ Φάων ἔγινε καὶ πάλιν ὁ ὠραιότατος τῶν θνητῶν.

Κύριοι, ἄς λάβωμεν τὸν μῦθον ὡς χρησμόν. Ὁ Φάων τῶν ἀνθρωπίνων λόγων, ἡ Ἑλληνικὴ λογογραφία, θ' ἀναγεννᾶται ἐφόσον βλέπει ἀπὸ κοντιὰ τὴν Ἀφροδίτην. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ θεὰ θὰ ψεκάξῃ ὀλίγον μύρον τῆς καὶ ἐδῶ. Καὶ ἄς εὐχηθῶμεν μὲ τοὺς Ὀρφικούς :

Ἐλθέ, μάκαιρα θεά, μάλ' ἐπήρατον εἶδος ἔχουσα.

καὶ μὲ τὸν Παλαμῶν :

Γύρισε, ὦ πάλι γύρισε σιὰ μέρη τὰ δικά σου!

Ἀπάντησις τοῦ κ. Νιρβάννα :

ΚΥΡΙΟΙ ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΙ,

Ἡ εὐμένεια, μὲ τὴν ὁποίαν μὲ ἀξιῶσατε τῆς τιμῆς νὰ παρακαθίσω μεταξὺ σας εἰς τὸ σοφὸν αὐτὸ Συνέδριον, καὶ ἡ ἐγκαρδιότης, μὲ τὴν ὁποίαν ἠθελήσατε νὰ μὲ δεξιωθῆτε, μοῦ μειριάζει τὸ δέος, πού μὲ κατέχει τὴν σιγμὴν αὐτήν. Διότι εὐρισκόμεθα, κύριοι — εὐρίσκομαι μᾶλλον ὁ νεοφερμένος ἐγὼ — κάτω ἀπὸ δεινὰ, πράγματι, σύμβολα, κάτω ἀπὸ τὰ σύμβολα τοῦ τιτανικοῦ μύθου, πού ἔπλασεν ἡ κατάπληξις ἀπωτάτων Ἀριανῶν προγόνων, κατὰ τὴν πρῶτην κατάκτησιν τοῦ πυρός, πρωταρχικῆς δημιουργικῆς πηγῆς τῶν ἀνθρωπίνων πολιτισμῶν. Καὶ δὲν λησμονῶ, ὅτι ὁ μῦθος τοῦ Προμηθέως δὲν τελειώνει εἰς τὸ κοσμογονικὸν δράμα τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰαπετοῦ. Συνεχίζεται, ὡς ἀδιάκοπος ὑποχρέωσις τῶν ἀνθρωπίνων προσπαθειῶν διὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ «ἀκαμάτου πυρός», τῆς «τηλεσκοποῦ ἀγῆς» τοῦ Ἡσιοδικοῦ στίχου. Κάθε ἄνθρωπος γεννᾶται μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀξήσῃ τὸ ποσὸν τοῦ φωτός καὶ τῆς θερμότητος — τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀγάπης —

εις τὸν κόσμον αὐτόν. Καὶ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ἐνσαρκώνει ὁ ναὸς αὐτὸς τῆς σκέψεως, ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ ὁποίου συμπαρεδρεύομεν. Καὶ τὴν ὑποχρέωσιν αὐτὴν — δὲν τὸ λησμονῶ, κύριοι — ὑψώνει κατέναντί μας.

Ἄλλὰ τὴν συναίσθησιν τῆς εὐθύνης αὐτῆς καὶ τὸ βᾶρος τῆς μοῦ ἐπανξάνουν κύριοι οἱ ὑπερμέτρως εὐνοϊκοὶ λόγοι, τοὺς ὁποίους ἤκουσα, πρὸ μᾶς συγμῆς, ἀπὸ τὰ χεῖλη ἀγαπητῶν συναδέλφων, τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῆς νεαρᾶς Ἀκαδημίας τῶν Ἀθηνῶν. Κατανοῶ βαθύτατα πόσον εἶμαι κατώτερος τῶν εὐμενῶν αὐτῶν λόγων. Καὶ ὅσον ἂν ἐπιθυμῶ νὰ τοὺς δεχθῶ, ὡς τυπικὴν φιλοφρόνησιν ἐνὸς ἐγκαρδίου «καλῶς ἤλθες», αἰσθάνομαι πόσον μὲ βαρύνουν. Καὶ ἴσως δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ εὖρω καταλληλοτέρας λέξεις, διὰ ν' ἀπαντήσω εἰς τὴν ὑπερβολὴν τοῦ ἐπαίρου ἀπὸ τὰς λέξεις τοῦ Λουκιανοῦ «Πρὸς τὸν εἰπόντα Προμηθεὺς εἶ ἐν λόγοις». Πλάστῃς λόγων καὶ ὁ Σαμοσατεύς, ἀναφερόμενος εἰς τὸν μῦθον τοῦ Προμηθέως, πλάστου καὶ δημιουργοῦ ἀνθρώπων, ἔλεγε πρὸς τὸν ἐγκωμιαστήν του:

«... Εἰ μὲν κατὰ τοῦτο, ᾧ ἄριστε, ὡς πηλίνων κάμοι τῶν ἔργων ὄντων, γνωρίζω τὴν εἰκόνα καὶ φημί ὅμοιος εἶναι αὐτῷ οὐ δ' ἀναίνομαι πηλοπλάθος ἀκούων, εἰ καὶ φαυλότερος ἐμοὶ ὁ πηλός, οἷος ἐκ τριόδου, βάρβαρός τις παρὰ μικρόν· εἰ δὲ ὑπερεπαινῶν τοὺς λόγους, ὡς δῆθεν εὐμηγάνους ὄντας, τὸν σοφώτατον τῶν Τιτάνων ἐπιφημίζεις αὐτοῖς, ὄρα μὴ τις εἰρωνεῖαν φῆ καὶ μυκτῆρα, οἷον τὸν Ἀτικόν, προσῆναι τῷ ἐπαίνῳ».

Κύριοι συναδέλφοι,

Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἀγνοήσω — μοῦ τὸ ὑπέμνησεν ἄλλως τε ὁ ἀνάδοχός μου — ὅτι μέγα μέρος τῆς τιμῆς, μὲ τὴν ὁποίαν μὲ περιβάλλει σήμερον ἢ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν, ἀνήκει εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Τύπον, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξα ἓνας ταπεινὸς ἀλλὰ ἀφωσιωμένος ἐργάτης. Καὶ δὲν λησμονῶ — ἀπεναντίας εἶμαι ὑπερήφανος διὰ τοῦτο — ὅτι ὑπῆρξα, ὅτι ἐξακολουθῶ νὰ εἶμαι δημοσιογράφος καὶ ὅτι, ἐν μέσῳ τῆς σοφῆς αὐτῆς ὀμηγύρεως, ἀντιπροσωπεύω κατὰ τὴν συγμῆν ταύτην μίαν ἑλληνικὴν πνευματικὴν οἰκογένειαν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐπιθυμῶ νὰ μεταφέρω τὸ ἀνῆκον μέρος τῆς τιμῆς.

Ὁ καθηγητῆς κ. Σῆμος Μενάρδος μὲ κατετόπισεν εὐτυχῶς, ὑπὸ τὴν

ἔποψιν αὐτήν. Ὁμίλησε περὶ τοῦ χρονογραφήματος, ὡς ἰδιοτύπου λογοτεχνικῆς δημιουργίας τῆς ἑλληνικῆς ἐφημερίδος. Δὲν γνωρίζω ἂν τὸ χρονογράφημα, ὅπως διεμορφώθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐφημερίδα, ἀποτελεῖ εἶδος καθαρῶς λογοτεχνικόν. Ὑπάρχουν καὶ οἱ ἀρνούμενοι εἰς αὐτὸ τὴν τιμὴν αὐτήν. Ἐπεκράτησεν, ὡς γνωστόν, νὰ χαρακτηρίζεται «δημοσιογραφικόν» κάθε τι πρόχειρον, βιαστικόν, αὐτοσχέδιον καὶ ἐφήμερον. Καὶ ὅμως, παρὰ πᾶσαν ἐπιφύλαξιν, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς Τύπος, παραλλήλως πρὸς τὸ βιβλίον καὶ τὸ περιοδικόν, ἔδωκεν, ὄχι μόνον εἰς τὸ χρονογράφημα — εἶνε ἀνάγκη ν' ἀναφέρω ἄραγε τὸ ὄνομα τοῦ Βλασίου Γαβριηλίδου; — ἔδωκεν ὑποδείγματα Ἑλληνικῆς πεζογραφίας, ἄξια νὰ ζήσουν πέραν τῆς ἐφημέρου ζωῆς τῆς ἐφημερίδος, ἀλλὰ καὶ πέραν ἴσως τῆς ζωῆς πολλῶν ἔργων πλέον ἀνέτου δημιουργίας, τῶν ὁποίων, ἐν τούτοις, μόνον ἡ ὁσμὴ τῶν «ἐλλυγίων» δὲν θὰ ἦτο ἀρκετὸς τίτλος διὰ τὴν ἀθανασία. Καὶ δὲν λησμονῶ, ὅτι ὁ μέγας ποιητής, τὸν ὁποῖον ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ καταλέγωμεν μεταξὺ μας, πρὸς ἓνα ἀπλὸν χρονογράφον ἀπηύθυνε τοὺς τιμητικοὺς αὐτοὺς στίχους:

Καὶ στὴν ἄχαρη μέσα ἐφημερίδα,
 πὸν εἶνε συχνὰ τῶν Ἀπολλώνιων τάφος,
 τῆς γύρω ζωῆς λαμπρὸς ἐσὺ ζωγράφος.

Εἴτε εἶδος, λοιπόν, λογοτεχνικόν, εἴτε, ἂν προτιμᾶτε, εἶδος παραλογοτεχνικόν, τὸ χρονογράφημα, ἐφ' ὅσον ὁ δημιουργὸς του ἠμπορεῖ νὰ ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ἓνα ποιητὴν «τῆς γύρω ζωῆς λαμπρὸς ζωγράφος», ἔχει, νομίζω, τὸ δικαίωμα νὰ παρίσταται εἰς τὸν νάρθηκα, τοῦλάχιστον, τοῦ ναοῦ τῆς Τέχνης.

Ἄλλὰ θὰ ἦτο ἀνάγκη ἴσως νὰ προσδιορίσωμεν, πρὸ πάντων, τὸ εἶδος, ὅπως ἐδημιουργήθη καὶ ἐκαλλιεργήθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἡμερησίαν ἐφημερίδα. Ἡ στήλη τοῦ χρονογραφήματος — ἡ καθιερωθεῖσα αὐτὴ στήλη τῶν μεγάλων ἡμερησίων φύλλων — δὲν περιλαμβάνει πάντοτε ὅ,τι δύναται νὰ ὀνομασθῇ κυρίως χρονογράφημα. Ἡ στήλη αὐτὴ περιλαμβάνει συχνὰ ἐντελῶς διαφορετικὰ πράγματα. Ἀνήκουσα εἰς τὸ φιλολογικὸν ἐπιτελεῖον τῆς ἐφημερίδος — τὴν ἐκράτησαν καὶ τὴν κρατοῦν συνήθως συνεργάται τακτι-

κοί ἢ ἔκτακτοι, ἔχοντες τὸν ἕτερον πόδα εἰς τὴν καθαρὰν λογοτεχνίαν: ποιηταί, διηγηματογράφοι, μυθιστοριογράφοι, θεατρικοὶ συγγραφεῖς— φιλοξενεῖ συχνὰ τὰ πλέον ἑτερόκλητα εἶδη τοῦ λόγου: Ἐντυπώσεις, ἀπομνημονεύματα, κριτικὴν, ὅτι ἄλλο ἢμπορεῖ νὰ φαντασθῇ κανεῖς. Ὅ,τι ὀνομάζομεν κυρίως χρονογράφημα καὶ ὅ,τι δικαιολογεῖ τὸν τίτλον τοῦ χρονογραφήματος εἶναι ἄλλο. Καὶ εἶναι, ὑποθέτω, εὐδιάκριτον.

Τὸ κυρίως νεώτερον χρονογράφημα, δὲν ἔχει, ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος, ἄλλην σχέσιν οὔτε μὲ τὰ μεσαιωνικὰ χρονικά καὶ τὰ συναξάρια, παρὰ τὴν ἀγάπην τῶν μικρῶν λεπτομερειῶν καὶ τοῦ ἀνεκδότου. Καὶ ἴσως, ὑπὸ τὴν ἔποψιν αὐτήν, εἰς τὸ ἔργον τοῦ χαριτωμένου μεσαιωνικοῦ μας χρονογράφου Ἰωάννου Μαλάλα τοῦ Ἀντιοχέως, ὁ ὁποῖος ἤκμασεν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, νὰ κρύπτονται κάποιοι σπόροι τοῦ νεωτέρου χρονογραφήματος. Τὸ σημερινὸν χρονογράφημα, ὅπως ἐκαλλιεργήθη ἰδίως εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Γαλλίαν— αἱ ἐφημερίδες τῶν περισσοτέρων ἄλλων λαῶν τὸ ἀγνοοῦν— εἶναι ἡ καθημερινὴ ἱστορία τῆς ζωῆς καὶ ἡ φιλοσοφία της. Εἶναι ἡ ἱστορία— θὰ ἢμποροῦσε νὰ εἰπῇ κανεῖς— τοῦ λεπτοῦ καὶ τοῦ δευτερολέπτου. Συμβάντα, ἐπεισόδια, σκηναὶ τῆς ζωῆς, ἀσήμαντα κάποτε γεγονότα, τὰ ὅποια θὰ περνοῦσαν ἀπαρατήρητα— χαρακτηριστικὰ ὁμως μιᾶς καταστάσεως ἢ μιᾶς νοοτροπίας τῆς ἐποχῆς— παραλαμβάνονται ἀπὸ τὸν χρονογράφον, ἱστοροῦνται, διῶλιζονται καλοῦνται ν' ἀποδώσουν τὴν βαθυτέραν των οὐσίαν καὶ κάποτε τὴν βαθυτέραν των ἔννοιαν. Ἔτσι ὁ χρονογράφος ἀντλεῖ συχνὰ τὰ θέματά του ἀπὸ τὰς πλέον διαφορετικὰς πηγὰς: ἀπὸ μίαν μικρὰν εἶδησιν τῆς ἐφημερίδος, ἀπὸ μίαν ἐντύπωσιν τοῦ δρόμου, ἀπὸ ἓνα ἀστυνομικὸν χρονικόν, ἀπὸ ἓνα θέμα γενικῆς συζητήσεως, ἀπὸ ἓνα τίποτε κάποτε. Ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ κύριοι, εἶνε ζωὴ. Εἶναι ἡ ζωὴ εἰς τὴν αὐτόματον ἐκδήλωσίν της καὶ εἰς τὴν περαστικὴν της ἔκφρασιν. Ὁ Ἄγγλος φιλόσοφος Ἐμπερτ Σπένσερ ἀγαποῦσε νὰ ἀναζητῇ ἀπὸ τὰς ἀπλὰς ἀγγελίας τῶν ἐφημερίδων τὸ κριτήριον τοῦ πολιτισμοῦ μιᾶς ἐποχῆς. Ἀπὸ κατὰ ἀνάλογον ὁ χρονογράφος ἀναζητεῖ συχνὰ τὴν φιλοσοφίαν τῆς ζωῆς. Καὶ ἐφ' ὅσον ἢμπορεῖ νὰ γίνεται ζωγράφος καὶ κριτῆς ζωῆς, δημιουργεῖ, καὶ μὲ τὰ προχειρότερα κάποτε τῶν μέσων, ἔργον τέχνης.

Ἐπὸ τὴν μορφὴν αὐτήν, πού προσέλαβεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐφημερίδα τὸ χρονογράφημα, δὲν εἶναι καμμία ὑπερβολὴ ἂν ὑποστηρίξῃ κανεὶς, ὅτι εἶναι ἰδιότυπον ἰθαγενὲς εἶδος. Ἡ ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ χρονογραφήματος δὲν εἶναι ἔργον βεβαίως τῆς παρούσης ταχείας συγμῆς. Ἀλλὰ ἐπεκράτησεν ἢ συνήθεια, κύριοι, εἰς τὰς ἀκαδημαϊκὰς αὐτὰς δεξιώσεις, ὁ εἰσερχόμενος νὰ ἐγκωμιάζῃ τὸ ἔργον τοῦ ἐκλιπόντος προκατόχου του. Εἰς τὴν νεαρὰν Ἀκαδημίαν τῶν Ἀθηνῶν, ἣ ὁποία τώρα δημιουργεῖ τὴν παράδοσίν της, ὁ εἰσερχόμενος δὲν ἔχει προκατόχον. Ἀλλὰ ἔχει προκατόχους ἐκτὸς τῆς Ἀκαδημίας. Προκατόχους, οἱ ὅποιοι ἂν δὲν εὐρέθησαν ὑπὸ τὴν στέγην αὐτήν, εἶναι διότι ὁ θάνατος τοὺς ἀφήρπασεν, εἰς χρόνους κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν ἐστέγαζεν, ὡς μόνους ἀκαδημαϊκοὺς, τὰς μαρμαρίνους τῆς γλαύκας. Καὶ πρὸς τοὺς προκατόχους αὐτοὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ χρονογραφήματος αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν — ἀφοῦ μοῦ ἐδόθη νὰ ἐγκαινίσω τὴν ἀκαδημαϊκὴν αὐτὴν παράδοσιν — νὰ φέρω διὰ μίαν συγμῆν εὐλαβῆ τὴν μνήμην μου καὶ τὴν προσοχὴν σας.

Διὰ νὰ συναντήσωμεν, εἰς τὸν κοινὸν αὐτὸν ἀναδρομικόν μας περίπατον, τὸν γενάρχην τοῦ ἑλληνικοῦ χρονογραφήματος, ἴσως θὰ ἔπρεπε, κύριοι, νὰ προχωρήσωμεν κάπως μακρύτερα ἀπὸ ὅ,τι φανταζόμεθα. Καὶ νὰ σταματήσωμεν εἰς μίαν ἀπὸ τὰς δροσερωτέρας πηγὰς τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Δὲν εἶναι ἀνάγκη, ὑποθέτω, νὰ ἀναφέρω τὸν Λουκιανόν. Εἰς τὸν Β' αἰῶνα μ. Χ. δὲν ὑπῆρχαν βεβαίως ἐφημερίδες. Ἐὰν ὑπῆρχαν ὁμοῦ, πρέπει νὰ εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι κάποια μεγάλη ἡμερησία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης θὰ εἶχε σπεύσει νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν συννεργασίαν του. Διότι, κατὰ βάθος καὶ κάτω ἀπὸ ὅλας τὰς μορφὰς τοῦ λόγου πού ἐκαλλιέργησεν ὁ μέγας Σαμοσατεὺς ἠθικοφιλόσοφος καὶ εἰρωνιστής, ὑπῆρξεν ἕνας χρονογράφος, εἰς τὴν σημερινὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Μήπως ἕνας μέγας κριτικός, ὁ Βιλλαμόβιτς, δὲν τὸν ὠνόμασε δημοσιογράφον; Εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἑλληνικὴ θρησκεία ἔδνε μέσα εἰς τὰς σκιὰς τῶν νεωτέρων ἀμφιβολιῶν καὶ ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία εἶχε προφέρει τὴν τελευταίαν τῆς λέξιν, ἐνῶ ἡ σοφία τῶν στωϊκῶν ματαίως ἠγωνίζετο νὰ συγκρατήσῃ τὰ ζωώδη ἔνστικτα τῶν ὄχλων, ἡ Ἑλληνικὴ καὶ Ῥωμαϊκὴ κοινωνία, ἄπιστοι κατὰ βάθος καὶ νοσοῦσαι βαρῦ-

τατα ἠθικῶς, ἔσβυναν τὴν ἠθικὴν των δίψαν μὲ κάθε τυφλὴν καὶ χονδροειδῆ πρόληψιν, πηγάζουσιν ἀπὸ τὰ μακροτὰ βάρη τῆς Περσίας, τῆς Χαλδαίας καὶ τῆς γῆς τῶν Φαραώ. «Εἰς παρομοίου περιεχομένου ἐποχὴν— παρατηρεῖ ἓνας κριτικὸς τοῦ Λουκιανοῦ— ὁ Σαμοσατεὺς πνεῦμα ζωηρόν, αἰτίθασσον, ἀβρόν συγχρόνως καὶ ἰσχυρόν, φιλοσοφοῦν μὲ χάριν καὶ καλὴν διάθεσιν, ἔτοιμον εἰς πᾶσαν στιγμὴν νὰ γελάσῃ μὲ τὴν μωρίαν καὶ τὴν ἄγνοιαν τῶν συγχρόνων του, διὰ νὰ μὴν κλαύσῃ ἐπὶ τῆς καταστάσεως, μαστιγῶναι ὀλόγυρά του, μὲ τὸ φιλοσοφικὸν μειδιάμα εἰς τὰ χεῖλη, γελοιοτήτας, προλήψεις, ἀδυναμίας, πάθη κακίας, σκάνδαλα. («Τῆς γύρω ζωῆς λαμπρὸς—καὶ ἀμείληκτος—ζωγράφος», ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ σημερινὸς ποιητής.) Ἡ ἐντύπωσις εἰς αὐτὸν εἶναι νευρικὴ καὶ ταχεῖα, ἢ μορφὴ τοῦ λόγου του σπινθηροβόλος. Αἱ ἰδέαι του ἐκπηγάζουσιν αὐτόματοι, ἀτημέλητοι κάποτε, χωρὶς σκιάν σχολαστικότητος καὶ χωρὶς ἔγνος ἐμφάσεως. Εἶναι ἓνας γόης, ὁ ὁποῖος χειρίζεται μὲ δεξιότητιαν τὸ ὄργανον τοῦ ὕφους. Καὶ τὰ ἔργα του ἀντανაკλοῦν καὶ διερμηνεύουσιν τὴν δημοσίαν γνώμην τῶν χρόνων του καὶ ἀποτελοῦν τὴν ἔκφρασιν τῆς δημοσίας εὐθυγκρισίας ἀπέναντι τῶν πραγμάτων καὶ τῶν φαινομένων τῆς γύρω ζωῆς.» Ἄλλὰ τί ἄλλο εἶναι τοῦτο, κύριοι, παρὰ δημοσιογραφεῖν εἰς τὴν ἀνωτέραν σημερινὴν ἔννοιαν τοῦ ὄρου; Καί, τηρουμένων τῶν ἀποστάσεων καὶ τῶν ἀναλογιῶν, τί ἄλλο κάμνει σήμερον ὁ χρονογράφος τῆς ἐφημερίδος, τί ἄλλο ἔκαμνεν ὁ ἀλησμόνητος Ἰωάννης Κονδυλάκης, ὁ γνησιώτερος μαθητὴς καὶ μεταφραστὴς τοῦ μεγάλου προγόνου τοῦ ἑλληνικοῦ χρονογραφήματος, εἰς μίαν ἐποχὴν ἐθνικῶν ἀμβολιῶν καὶ ἀπογοητεύσεων, τὴν ἐποχὴν, πὸν ἐπηκολούθησε τὸν τραγικὸν καὶ ὀλίγον ἀστείον πόλεμον τοῦ 1897;

Καὶ ἂν ἡ ὑπομονή σας δὲν ἐξηντλήθῃ, κύριοι, ἀφοῦ ἤλθεν εἰς τὰ χεῖλη μου τὸ ὄνομα αὐτό, ἐπιτρέψατέ μου νὰ σταματήσω, ὄχι ὅσον θὰ εἶχα τὴν εὐλαβῆ ὑποχρέωσιν, ἀλλὰ ὅσον ὁ ταχὺς αὐτὸς περίπατος μᾶς τὸ ἐπιτρέπει, εἰς τὸν μεγαλείτερον ἀπὸ τοὺς ἐκλιπόντας διδάσκαλον τοῦ ἑλληνικοῦ χρονογραφήματος. Τὸ ἑλληνικὸν χρονογράφημα ἀρχίζει νὰ διαγράφεται πολὺν πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Κονδυλάκη. Ἀρχίζει ἴσως μὲ τὸν Κωνσταντῖνον Πῶπ, μὲ τὸν Εἰρηναῖον Ἀσώπιον καὶ τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο βολταιρι-

κὸν πνεῦμα, τὸν Ἐμμανουήλ Ροῦθην. Ὑπὸ τὴν μορφὴν ὅμως τοῦ καθημερινοῦ χρονογραφήματος ἔχει, χωρὶς ἀμφιβολίαν, πάτέρα καὶ δημιουργόν του τὸν Ἰωάννην Κονδυλάκη τὸν «Διαβάτην» καὶ τὸν «Ἰωάννην Ἀκτήμονα» τοῦ «Ἐμπρός».

Εἶναι λυπηρόν, ὅτι ἀπὸ τὸ πλούσιον αὐτὸ ἔργον, ποῦ ὑπῆρξεν ὁ καθημερινὸς δροσισμὸς μιᾶς γενεᾶς Ἑλλήνων ἀναγνωστῶν τῆς ἔφημερίδος καὶ ταῦτοχρόνως ἓνα καθημερινὸν μάθημα πολιτισμοῦ, ἀρετῆς καὶ εὐθυγκροσίας, δὲν μᾶς ἀπέμεινε παρὰ ἓνας ἰσχυρότατος τόμος, ὁ ὁποῖος δὲν κατωρθώθη κἂν νὰ περιλάβῃ, οὔτε τὰ χαρακτηριστικώτερα δείγματα τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτῆς νεοελληνικῆς πεζογραφίας. Καὶ ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ «Διαβάτου», τὸ σκορπισμένον εἰς τὸ ἀχάριστον καὶ παροδικὸν πλαίσιον τοῦ καθημερινοῦ τύπου, ὑπάρχον προάγματι σελίδες, ποῦ θὰ εἶχαν ὅλα τὰ δικαιώματα νὰ ἐπιζήσουν πέραν τῆς ἔφημερου ζωῆς τῆς ἔφημερίδος. Σελίδες ποῦ ἀποτελοῦν, ἐκτὸς τῆς βαθυτέρας οὐσίας τοῦ περιεχομένου των, ὑποδείγματα ἐλληνικῆς λιτότητος καὶ εὐρυσθμίας ὕφους, ἐνὸς ὕφους, τοῦ ὁποίου ἡ φαινομενικὴ πτωχεία, διὰ τοὺς ἀσμενίζοντας εἰς τὴν πτωχαλαζονεϊάν τοῦ ἐμφατικοῦ καὶ πεφουσημένου λόγου, ὑπῆρξεν ὁ μεγαλείτερος πλοῦτος του καὶ ἡ χαρὰ τῶν ἐκλεκτῶν. Διότι ὁ Κονδυλάκης ὑπῆρξεν ἀσφαλῶς ἓνας ἀπὸ τοὺς ὀλιγώτερον βαρβάρους τῶν Νεοελλήνων συγγραφέων.

Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐπιτρέψατέ μου, κύριοι, νὰ ἐνθυμηθῶ μαζῆ σας ὀλίγας ἀπὸ τὰς παλαιὰς αὐτὰς σελίδας. Θὰ μᾶς δοθῇ εὐκαιρία νὰ ἐκτιμήσωμεν, μὲ τὸ φυλλομέτρομα αὐτό, πῶς ἀπὸ ἓνα μικρὸν καθημερινὸν γεγονός ἐκπηγάξει μία μεγάλη φησοσοφία καὶ πῶς εἰς τὰ παροδικὰ φαινόμενα καὶ πράγματα συλλαμβάνεται ὁ βαθύτερος παλμὸς μιᾶς ζωῆς. Ἄνοιγώ, κατὰ τύχην, τὸν μικρὸν τόμον τῶν χρονογραφημάτων τοῦ Κονδυλάκη. Ὁ «Διαβάτης» ἱστορεῖ ἓνα μικρὸν ἐπεισόδιον τῆς μεγάλης πλημμύρας τοῦ 1916.

«...Εἰς δὲ τὸν Πειραιᾶ, ὡς ἔμαθα, συνέβη τὸ ἐξῆς: ἐνῶ κατὰ τὴν αὐγὴν νέοι τινες περιεφέροντο κατὰ τὰ Καμίνια, διὰ νὰ σώσουν κανένα κινδυνεύοντα, ἤκουσαν εἰς τὸ σκότος ἔρρινον ἀναφώνημα.

— Φέρτε ἄρμ!

Ἐκαστος φαντάζεται τὴν ἀπορίαν των. Τρέχουν πρὸς τὸ μέρος ὁπόθεν

ἤλθεν ἡ κραυγὴ καὶ μετ' ὀλίγον ἀνακαλύπτουν κλουβὶ μέγα, τὸ ὁποῖον ἐπέπλεεν, εἰς τὰ νερὰ καὶ συγκρατηθὲν κάπου, διετηρεῖτο εἰς ἰσορροπίαν. Ἐντὸς τοῦ κλουβιοῦ εὐρίσκετο ὠραῖος παπαγάλος, ὅσους ἰδὼν τοὺς νέους, ἐπανέλαβε τὸ παράγγελμα μὲ φωνὴν στρατιωτικοῦ Φασουλῆ.

— Φέριτε ἄρμ!

«Ὅταν δὲ οἱ νέοι τὸν παρέδωκαν εἰς τὴν κυρίαν, εἰς ἣν ἀνῆκε, τῆς εἶπαν.

— Τὸ φρονιμώτερον εἶναι νὰ τὸν μάθετε νὰ φωνάζῃ: «Βοήθεια!»

Ἐκ τὸ ἐλάχιστον αὐτὸ πραγματάκι μὲ τόσην λεπτότητα ἰσορρημένον, δὲν μαντεύετε λοιπὸν τὴν φιλοσοφίαν, ποῦ ἀναδίδεται; Εἶναι ἡ εἰρωνικὴ φιλοσοφία ὄλων τῶν ἀσκόπων μαθημάτων καὶ πάσης περιττῆς σοφίας παπαγάλων καὶ ἀνθρώπων.

Ἄλλοτε ἓνας διάλογος μαθητῶν, εἰς ἐποχὴν ἐξετάσεων, ποῦ ἀρπάζει εἰς τὸν δρόμον, τοῦ δίδει ἀφορμὴν εἰς τὴν χαριτωμένην σκέψιν, ὅτι «κατὰ τοὺς παιδικοὺς καὶ ἐφηβικοὺς μας χρόνους πρέπει νὰ παίζωμεν καὶ νὰ διασκεδάζωμεν, κατὰ δὲ τὸ γῆρας νὰ σπουδάζωμεν». «Παίρνομεν ἓνα παιδί, λέγει, ποῦ δὲν ἠμπορεῖ νὰ μείνῃ ἐπὶ πέντε λεπτὰ εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν καὶ τὸ ἀναγκάζομεν νὰ μένῃ ἀκίνητον ἐπὶ ὥρας, προσηλωμένον εἰς τὸ βιβλίον του ἢ εἰς τὴν φαλάκραν τοῦ διδασκάλου του. Δὲν θὰ ἦτο φυσικώτερον νὰ ὑποβληθῶν εἰς τὰ καθήκοντα ταῦτα οἱ ἔχοντες ἀνάγκην ἀκνηησίας γέροντες, ἀντὶ νὰ διημερεύουν εἰς τὰ καφενεῖα καὶ νὰ κάμνουν πολεμικὰ σχέδια; Ἐὰν ἡ παιδεία εἶναι πρᾶγμα σοβαρὸν καὶ οἱ γέροντες ἐπίσης εἶναι σοβαροί, ἐνῶ τὰ παιδιά εἶναι σοβαρὰ μόνον ὅταν εἶναι ἄρρωστα. Θὰ ἦτο δὲ καὶ διασκεδαστικὸν νὰ βλέπῃς πρῶτ' ἢ πρῶτ' τοὺς πάππους καὶ τὰς ὀμηλικούς των κυρίας νὰ διευθύνωνται καθ' ὁμίλους εἰς τὰ σχολεῖα, μὲ τὴν σάκκαν ὑπὸ μάλῃς. Οὔτω θὰ δύναται νὰ γίνῃ καὶ μία οικονομικὴ καινοτομία θὰ λείψῃ ἢ διακρίσις τῶν σχολείων κατὰ φύλον, αἱ δὲ ἀρσακειάδες θὰ συναγελάζωνται εἰς τὸ αὐτὸ σχολεῖον μὲ τοὺς ἄρρενας, χωρὶς κανένα κίνδυνον τῶν ἡθῶν. Αἱ μόναι ἐκμυστηρεῦσεις των θὰ εἶναι περὶ τῶν γεροντικῶν των ἀσθενειῶν. Θὰ παύσουν δὲ καὶ αἱ βάρβαροι σχολικαὶ τιμωρίαι. Διότι ποῖος διδάσκαλος θὰ τολμήσῃ νὰ τιμωρήσῃ ἓνα ἐξηντάρην μαθητὴν; Ἄλλὰ θὰ μοῦ πῆτε διατὶ νὰ σπουδάζουν, ἀφοῦ μετ' ὀλίγον πρόκειται ν' ἀποθάνουν; ..κτλ.

Ἄλλοτε πάλιν ἡ ἄκακη εἰρωνεία του προσώπων καὶ πραγμάτων παίρνει τὸ δάγκαμα τῆς σατύρας. Κατὰ τὴν δίκην τοῦ ληστοῦ Ντεσκερεῖ εἰς τὸ Ναύπλιον, τὸ κοινὸν θαυμάζει τὴν περιφρόνησιν τοῦ ληστοῦ πρὸς τὸν θάνατον. Καὶ εἰς κάποιον σχετικὸν χρονολόγημα ὁ «Διαβάτης» δικαιολογεῖ, ἀπὸ τὴν ἀφορμὴν αὐτήν, τὸν θαυμασμόν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τοὺς ληστές, μὲ τὸν κλαυσίγελον αὐτὸν καὶ μὲ τὸ μαστίγωμα αὐτό:

«Ὁμολογῶ δὲ ὅτι καὶ ἐγὼ εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν τοῦλάχιστον, (1898) δὲν εὐρίσκω ὅλως ἀδικαιολόγητον τὸν θαυμασμόν του. Μετὰ ἓνα πόλεμον, κατὰ τὸν ὅποιον τόση παρουσιάσθη μικροψυχία, τόση μέριμνα διὰ τὸ σαρκίον, δὲν εἶναι μικρὸν προῶγμα νὰ βλέπῃς ἓνα ἄνθρωπον ἀψηφοῦντα τὸν θάνατον. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι βεβαίως μέγας κακοῦργος· ἀλλὰ τί πταίει ὁ δυστυχῆς λαός, ὅταν στρεφόμενος γύρω του δὲν βλέπει τίποτε ἄλλο μέγα; Βλέπει μόνον μικρότητα καὶ εὐτέλειαν, ψεύδη καὶ ὑποκρισίαν. Ἀνδράρια, τὰ ὅποια ὀρθοῦνται ἐπὶ τῶν τακουნიῶν των, διὰ νὰ περάσουν ὡς γίγαντες, ληστές, οἱ ὅποιοι περιφέρονται εἰς τὰς πόλεις μὲ προσωπεῖα ἐντίμων ὑποκειμένων. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἔμφυτον τὴν ἀνάγκην τοῦ θαυμασμοῦ, ὁ μικρὸς κόσμος δὲν εὐρίσκει τίποτε ἄλλο νὰ θαυμάσῃ, παρὰ μόνον τοὺς ἐξέχοντας εἰς τὸ κακόν, τοὺς μεγάλους ληστές. Τί πταίει ὁ ταλαίπωρος κοσμάκης, ἐὰν δὲν προσφέρεται εὐγενέστερον καὶ ὑψηλότερον ἰδεῶδες εἰς τὸν θαυμασμόν του καὶ ἂν ἡ πρωτογενής του εὐρωστία δὲν ἀφίνει τὴν ψυχὴν του νὰ καταληφθῇ ἀπὸ ἀπαισιοδοξίαν καὶ ἀπογοήτευσιν; Ὁ ληστής εἶναι μέγας εἰς τὸ κακόν, ἀλλὰ μέγας ὀπωσθήποτε».

Αὐτὸ εἶναι, κύριοι, εἰς μερικὰ πρόχειρα δείγματα, τὸ χρονολόγημα τοῦ Κονδυλάκη. Αὐτὸ εἶναι, περίπου, τὸ Ἑλληνικὸν χρονολόγημα ὡς εἶδος. Ἄς τοῦ ἀποδώσωμεν τὴν τιμὴν ποῦ τοῦ ἀνήκει, φέροντες, εὐλαβῶς εἰς τὴν μνήμην μας τὸν ἐκλιπόντα δημιουργόν του.

Κύριοι συνάδελφοι,

Ἡ εὐμένειά σας ἠθέλησε νὰ μοῦ δώσῃ μίαν θέσιν μεταξὺ σας. Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν τιμὴν καὶ καταλαμβάνω τὴν ἔδραν μου. Ὁ δεξιωθεὶς με συνάδελφος μοῦ ὑπενθύμισεν, ὅτι δὲν εἶναι τόσον ἀναπαντική, ὅσον θὰ ἤμποροῦσε νὰ τὴν ἐπιθυμήσῃ κάθε ἄνθρωπος, ποῦ ἐπέρασε τὴν πρώτην,

τὴν δευτέραν καὶ ἴσως τὴν τρίτην νεότητα. Σχεδὸν μὲ προειδοποίησεν ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ κοιμηθῆῖ κανεὶς ἐπ' αὐτῆς. Εὔχομαι μόνον νὰ μὴ μὲ ἀπολίπη πρὸς τοῦτο ἡ προθυμία τοῦ πνεύματος. Διότι μολοῦντι τὸ πνεῦμα συνειθίζει νὰ ἐπιρρίπτῃ τὴν ἀσθένειαν εἰς τὴν σάρκα καὶ νὰ κρατῆ διὰ λογαριασμόν του τὴν προθυμίαν, πολὺ συχνά, ἀλλοίμονον, συμβαίνει τὸ ἀντίστροφον. Ἄς εὐφημοῦμεν ὁμως, ὧ ἄνδρες συνάδελφοι.

ΕΚΛΟΓΗ

Ἐκλέγεται πρόεδρος μέλος τῆς Ἀκαδημίας διὰ τὸν κλάδον τῆς Δασολογίας ὁ κ. Πέτρος Κοντός.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΠΛΗΡΩΣΕΩΣ ΕΔΡΩΝ

Κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίαν τῆς 23 Φεβρουαρίου ὁ πρόεδρος προεκήρυξε τὴν ἐν τῇ Α' Τάξει τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν πλήρωσιν δύο τακτικῶν ἐδρῶν.

1. Μιᾶς τῶν πολεμικῶν ἐπιστημῶν καὶ
2. Μιᾶς τῶν ἱατρικῶν ἐπιστημῶν.

Οἱ ὑποψήφιοι εἰς τὰς ἀνωτέρω ἔδρας θέλουσιν ὑποβάλλει δηλώσεις μετὰ καταλόγου τῶν ἔργων καὶ τῶν λοιπῶν τίτλων, διὰ μὲν τὴν 1^{ην} ἐντὸς 15 ἡμερῶν, διὰ δὲ τὴν 2^{αν} ἐντὸς δύο μηνῶν.

Ὡσαύτως προεκήρυξε κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὴν πλήρωσιν πέντε προσέδρων ἐδρῶν τῆς αὐτῆς Τάξεως, διὰ τοὺς ἐξῆς κλάδους.

1. Τῆς γεωδαισίας. 2. Τῶν ναυτικῶν ἐπιστημῶν. 3. Τῆς ἐφηρμοσμένης Μηχανικῆς. 4. Τῆς ἐφηρμοσμένης Χημείας. 5. Τῆς ἱστορίας τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Ἐπίσης κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ πρόεδρος προεκήρυξε τὴν πλήρωσιν τριῶν τακτικῶν ἐδρῶν τῆς Τάξεως τῶν Ἠθικῶν καὶ Πολιτικῶν ἐπιστημῶν, ἧτοι: 1. Μιᾶς τῶν φιλοσοφικῶν ἐπιστημῶν 2. Δύο τῶν νομικῶν ἐπιστημῶν.

Δηλώσεις ὑποψηφίων μετὰ καταλόγου τῶν ἔργων των θὰ γίνωνται δεκταὶ διὰ μὲν τὴν τῶν φιλοσοφικῶν ἐπιστημῶν ἐντὸς μηνός, διὰ δὲ τὰς δύο τῶν νομικῶν ἐπιστημῶν ἐντὸς δύο μηνῶν.